

1. "İstanbul Kimyahanesi"

"Sıtma hastalığının memleketimizdeki yayılma ve tahribatının derecesine karşı kâfi bir tedbir olduğu iddia edilememekle beraber, şüphesiz pek tesirli bir etken olan İstanbul Kimyahanesi'nde mamul devlet kinini tabletlerinin bin kiloya yakın mevcudu Ziraat Bankası vasıtasıyla bütün taşraya dağıtılmak üzere bulunmuş ve 250 kilo miktarında da parasız surette kinin dağılmıştır. Yine geçen sene tahsisatından kalan para ile harıçten yeniden bin kilo kadar kinin sipariş edilmiştir. Sıtma hastalığının kökünden sökülüp atılması için yegâne çare olan arazinin kurulması ve islahı meselesine ve şehir ve köylerin hıfzıssıhha şartlarının islah ve tamamlanmasına ise tabii şartlar döner dönmez başlamak nafia ve sıhhiye icraatımızın en zorunlu ve mühimlerinden biri olacaktır. Frengi mücadelesi her yerde alışılmış faaliyetleriyle devam etmektedir." (Ankara, TBMM, 1 Mart 1923)

2. "Kimyacılar İlerde Büyük Görevler Düşecektir."

"1926 yılında henüz lise 1.sınıf öğrencisi iken derslerin bittiği ama henüz etütlerin başlamadığı bir sırada, müdür odasının hemen karşısında olan bizim sınıfın kapısında bir kaynaşma oldu ve içeriye birkaç kişi ile birlikte Gazi M.Kemal Paşa'nın girdiğini gördük ve ayağa kalktık. Paşa "Günaydın Çocuklar" diyerek bizleri selamladı. Gazi Paşa sınıfa göz gezdirirken tahtaya yazılı bir yazıya gözleri takıldı. Yazı şu idi: "Dans la nature rien ne se perd, rien ne se crée." Fransız olan hocamızdan bu sözün Lavaisier'e ait olduğunu öğrenmiştik. Gazi Paşa ön sırada ben oturduğum için bana tahtadaki yazıyı okutup Türkçe'ye çevirmemi emretti. Ben de yazıyı yüksek sesle okudum ve "Tabiatta ne birşey kaybolur ne de yoktan var olur." diye karşılığını söyledim. Gazi Paşa kimin tarafından söylendiğini sordu ben de Lavaisier cevabını verdim.

Gazi Paşa "Kimya zamanımızda da çok önemlidir, ama gelecekte kişi ve toplum hayatında çok daha önemli bir yer alacağına şüpheler yoktur.Bu itibar ile kimyacılar ilerde büyük görevler düşecektir.Buna göre Kimya dersine çok önem verip çalışmalısınız."deyip sınıftan ayrıldılar. (Prof Dr Ali Rıza Berkem, Kimya Tarihine Bir Bakış, İstanbul, 1983)

3. Galatasaray Lisesi Ziyareti

Galatasaray Lisesi Müdürü Fethi İsmail İsfendiyoğlu, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in bu ziyaretini şöyle aktarmaktadır:

"Reisicumhur Hazretleri'nin Mektebimizi Ziyaretleri Hakkında Rapordur 8.12.1930

Reisicumhur Hazretleri 2 Aralık Salı günü saat ikiyi kırk geçte mektebimizi teşrif buyurdular. Maiyeti devletlerinde Dahiliye Vekili Beyefendi ile birçok mebus milletvekili beyefendiler bulunuyordu. Evvela yedinci sınıfın Türkçe dersine girdiler. Muallim Bey imla yazdırıyordu. Ders devam edilmesini emrettiler. Sıralar arasında dolaşarak talebe efendilerin yazılarını tetkik buyurdular ve iyi yazdıklarını söylediler. Daha sonra altıncı sınıfın resim dersine girdiler ve aynı suretle resimleri ve modelleri tetkik buyurdular. Sekizinci sınıfın da Vatani Malumat dersinin yazılı yoklama imtihanında hazır bulunup talebenin evrakını tetkik buyurdular.

Daha sonra ticaret ve bankacılık kısmı son sınıfını ziyaret buyurdular. Bu kısım hakkında emrettikleri izahat kendilerine arz olundu. Bu sınıfta talebe efendilerin kitap ve defterlerini muayene ve tetkik buyurdular. Ticaret kısmından sonra dokuzuncu sınıfın matematik dersinde hazır bulunarak cebir dersine kalkmış olan bir talebeyi dinlediler. Derslerden sonra mektebin her tarafını gezdiler. Kimya ve fizik laboratuvarlarında, tabii bilim ve fizik dersanelerinde, müzelerde ve bilhassa konferans salonunu gezdiler. Buralarda talebenin istifadesi hakkında emir buyurdular birçok malumat kendilerine arz olundu. Daha sonra mektebin kütüphanesini gezdiler ve hatıra defterini imzalarıyla süslediler.

Gazi Hazretleri Müdüriyet odasında da 15 dakika kadar istirahat buyurdular ve bendenize, yerime oturmak emrini verdikten sonra birçok sualler sordular.Bu suallerin mevzularını ve bunlara verilen cevapların mahiyetini aşağıda aynen arz ediyorum.

Liseden çıktıktan sonra doktorluk, kimyagerlik, mühendislik veya mimarlık, avukatlık, ticaret, ziraat, bankacılık gibi gençleri birtakım serbest mesleklerle hazırlayan yüksek tahsil devresinde yabancı lisanın çok ehemmiyetli bir rol oynayacağı gibi hayatta bu mesleklerle sahip olan kimselerin iktidar ve ihtisaslarını artırmak için de yabancı lisanına muhtaç oldukları gibi hususlar kendilerine arz ve izah olundu. Gerek bizzat Reisicumhur Hazretleri ve gerek yanındaki zevat müessesemizi ayrı ayrı takdir buyurmuşlardır. Arzu keyfiyet eylerim, efendim." (İstanbul, 8 Aralık 1930)

4. Enstitü ve Laboratuvarlar

Darülfünun ziyareti sırasında Emin Muammer Raşit, enstitü ve laboratuvarların genişletilmesi, öğrencilerin daha iyi yetişmesi ve yabancı uzmanların getirilmesi için iki milyon liraya ihtiyaç olduğunu belirtmiş, Atatürk bu rakamın dört milyon olması gerektiğini söylemiştir. (İstanbul, 15 Aralık 1930)

5. İstanbul Üniversitesi Kimya Enstitüsü

Osmanlı döneminin tek üniversitesi Dar-ül Fünun'da ilk kez 1918 yılında üç öğrenci ile kimya eğitimine başlanmış, üç yıl sonra bu öğrencilerden ikisi mezun olmuştur. Bu yıllarda Almanya'dan dünyaca meşhur kimyacılar Dar-ül Fünun'da kimya dersi vermişlerdir.

Bunlar arasında bulunan Prof.Dr. Arndt 1933 de Atatürk'ün direktifleri ile yapılan 'Üniversite Reformu'ndan sonra da ülkemize gelerek yıllarca İstanbul Üniversitesi Kimya Enstitüsü'nde ders vermiş, araştırma yapmıştır. (1933)

6. Türk Kimyager Cemiyeti

Türk Kimyager Cemiyeti'nin senelik kongresi Halkevi'nde toplanmış, Kongre riyasetine kimyager Mehmet Ali Bey seçilmiştir. [...] Kongre münasebetiyle yüksek makamlara çekilen tazim telgraflarına gelen cevaplar şunlardır:

"Mühendis Kimyager Mehmet Ali Bey Kimyagerler Kongre Reisi, İstanbul, Hakkımda gösterdiğiniz temiz duygulara teşekkür ederim." Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal (24 Mayıs 1933)

7. "Tıp ve Kimya"

"Hayat pek kısa. Çocukluk ve mektep hayatın bir kısmını alıyor. Geriye kalanını ise uyku, yarıya indiriyor. Uykusuzluğu giderecek ve vücuda verdiği istirahat gıdasını verecek komprimeler [ilaçlar] icat edilse... Bir gün o da olacaktır. Nitekim tababet [tıp], kimya; uyutmak için pek güzel ilaçlar yapmışlardır." (Cevat Abbas Gürer, Yakınlarından Hatıralar, 1955, s. 59)

8. Kimya Alemi

Gazi Hazretleri İpekş'ten sonra Çekirge'de Askeri Hastane'yi ziyaret ettiler. Hastanenin muhtelif dairelerini gezdiler. Bilhassa çok yeni ve modern olan masaj tesisatını görebek başhekimden izahat aldılar.

Reisicumhur Hazretleri hastaneden ayrılmadan hekimlik odasında asker kaymakamlığından emekliye ayrılmış Sıtkı Bey adlı bir zatın maruzatını dinledi. Sıtkı Bey yeni bir atom modeli keşfettiğini, bu keşfinin fizik ve kimya âleminde ve tabikati dolayısıyla dünya fen sahasında büyük inkılaplar yapacağını söylemektedir. Hatta kendisi Fransız fen âleminde itibarlı bir mecmuada keşfine temas eder bir yazı yayımlamış ve alaka uyandırmış, Nobelfen mükâfatı müsabakasına girmek için eserini bastırmaya çalışıyor. Gazi Hazretleri bu zatın eserini bastırmak hususunda yardım vaadinde bulundular. (19 Ocak 1933, Bursa)

9. Kimya Terimleri

20 Eylül Pazar günü Dolmabahçe Sarayına vardığımda, üst salonda Atatürk'ü, Özel Kalem Müdürü Süreyya Anderimarı', Başyaver Binbaşı Celâl Öner'i ve iki üç profesör gördüm. Masanın yanında bir de karatahta vardı. Anladım, Atatürk bir şölen düzenlemiş ve bu iş için Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na gelmişti.

Çağrılı konuklar tamamlandıktan sonra, uzun bir masanın başında oturan Atatürk, Hekim, eczacı, kimyacı, dilci profesörleri bu sorunları görüşmek için Saray'da bir araya getirmişti. O gün kabul edilenler şunlardır:

TDK Genel Sekreteri İbrahim Necmi Dilmen, Etimoloji Kolbaşısı Hasan Reşit Tankut, Prof. Dr. Akil Muhtar, Dr. Kemal Cenap, Eczacı Dr. İbrahim Ethem, Dr. Hamza Vahid, Doç. Dr. Mahmut Sadi İrmak, Kimyager Dr. Hüseyin Hüsnü, Kimya Profesörü Arndt, Prof. Fazıl Nazmi, Dr. Mehmet Ali Ağakay, Prof. Abdülkadir İnan, Dr. Agop Dilâçar, Dr. Pavlaki.(13 Eylül 1936, İstanbul, Agop Dilaçar "Atatürk'ten Anılar: Atatürk'ün Düzenlediği Bir Şölen")

10. "Önce İlim!"

1937 yılında bir Fransız gazeteci, Atatürk'le konuşurken hayat felsefesinden söz açtı. Atatürk, Fransız gazeteciye:

"Sizin için hayat telakkisi [felsefesi] nedir?" dedi. Fransız da:

Hayat boştur. İçmek ve gülmek lazımdır, deyince Atatürk:

"Şen olalım, fakat gelecek nesillerin varlığı ve saadeti için de çalışmak lazımdır" diye cevap verdi. Bu defa Fransız:

Paşam, en büyük eseriniz hangisidir? deyince, Atatürk:

"Bana yaptıklarımı değil, yapacaklarımı sorunuz! "

Bu defa Fransız: En çok sevdiğiniz nelerdir?

"Önce ilim, sonra vatanım ve bir de milletimin sevgisidir!" diye cevap verdi. (1937)

11. "Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı"

"Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'mız başarıyla sona ermek üzeredir. Makina, kimya, besin maddeleri, toprak ve su ürünleri, ev yakıtıyla liman yapımını ve taşıt araçlarının artırılmasını amaçlayan ve deniz işleri için duyduğumuz gereksinimi içeren, ortaya koyan dört yıllık, üç sayılı yeni bir program hazırlanmış ve açıklanmıştır. Bu plan için harcanacak para 85-90 milyon lira arasında tahmin edilmektedir. Buna ait kredinin sağlandığı bilinmektedir." (Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Beşinci Dönem Dördüncü Toplantı Yılına Açılışında Atatürk Adına Başvekil Celal Bayar Tarafından Okunan Söylev , 1 Kasım 1938)